

melyek a színházban történtek, s amelyeket legtömörebben a bizonytalanság címszava alá sorolhatunk be, mégha ezt egyesek útkérésnek is nevezik.

GEROLD László

IN MEMORIAM

BOSCHÁN GYÖRGY (1918—1984)

Halkan, alig észrevehető jegyzetben emlékeztetett bennünket magára a szeptember 24-i Politikában az 1918 október 17-én Szabadkán született akadémiai festő.

A Híd haladó folyóirat fiataljaihoz tartozott, akiknek 1938 októberében emlékezetes kiállításuk volt a Népkörben. Mayer Ottmár így írt róluk: „értéket jelentenek, egy ígéretes jövő hírnökeit...”

Boschán, ki ezidőtájt már festészetet tanult, 1947-ben fejezte be a Belgrádi Képzőművészeti Akadémiát. A két évvel későbbi, más szabadkai képzőművészekkel együtt, a Múzeum épületében rendezett kiállításuk képzőművészeti megújulást jelentett a felszabadult Szabadka életében. Ana Bešlić szobrászsnővel 1954-ben abban a megtiszteltetésben részesültek, hogy az első szabadkai kiállítóterem megnyitása alkalmából kiállítást rendezzenek.

1952 nyarán a zentai képzőművészek csoportjával az első vajdasági művésztelep megalapozója volt; a hatvanas évek elején a harcos „Függetlenek” és a „Belgrádi csoport” tekintélyes tagja. M. B. Protić írt róla (Srpsko slikarstvo XX. veka, Nolit, Beograd, 1970.). 1982-ben megkapta a Forum Képzőművészeti Díjat.

1938-as kiállításától mindvégig, úgy formában, mint a festői összhang szenvedélyes elemzésével, a mindennapok tárgyaiban kereste a művészi ihletést. Ide tartoznak tömör emlékezései az elesettekre, a bátorságra és a büszkeségre, mint pl. az Áldozatok alkotása 1961-ben a második palicsi művészi találkozón. A daccal teli anya a fájdalom emlékművéé magasodott, némán mutatja fel a világnak fia halott testét. A színek fojtott parázslásában és a fények drámai játékában a szinte geometriai formákban az emberiség felszabadulásának a reménye lüktet. Az „ifjú hidasok” erkölcsi magatartásához hűen ápolta az emberiséget, az esztétikai sajátosság ritka örömeivel, fanyar és visszafojtott hatnivágyással a közösségi tudatra.

Keveset beszélt, vásznaira hagyva az állandó jelenlétet. A Belgrádi Képzőművészeti Akadémia tanáraként a fiatalok nevelésének szentelte

életét, hivatásuk komolyságára és felelősségteljességére oktatta őket, amely egész embert követel és távol áll a reflektorfényben csillogó sikertől. A maga példájával bizonyította ezt műterme magányában, állhatatosan és csendben kutatta a maga művészi igazságát. Időálló és beszédes művet hagyott hátra, párbeszédre készet. Ő maga csendben, ahogyan élt is, távozott...

B. D.

BOSCHÁN GYÖRGY

I.

Hamuhalmazával, tetszhalott kráterekre emlékeztető hamutalcáival valóban nagy hatást gyakorolhatott rám az az 58-as zentai, Eugen-termi kiállítás, ha a FORUM-díj körüli vitákban — olyan festőt kerestünk, akivel egyben a jubiláló művésztelepre is méltóképpen utalhatnánk — egyszer csak azt mondtam szinte felkiáltva: *Boschán!*

Igen, mert én lényegében nem is az első jugoszláv művésztelep indulásánál játszott szerepére gondoltam (nem arra például, ahogyan ellenpontozni próbálta Konjovićot — többszólamúvá téve így a telepet), hanem éppen arra a visszafogott, már-már elfojtott erőre, amely az 58-as tárlat akkor hihetetlenül modernnek, absztraktnak ható csendéletei paradox tömböcskéi között feszült, arra a parázusra (magmára), ami paradox tömböcskéi alatt izzott...

Noha a művészettörténészek már 55-ös kiállításán is észlelnek némi változást, a valós váltást későbbre teszik, mondván „1960 körül kezdődött egyfajta ekszpresszionizmus érződni vásznain. Bizonyos geometrikus leegyszerűsítések és a forma monumentalizálása, a fény és árnyék dramatizálása...” (B. Protić) Különös ez, mert mint mondtam, én már előbb megsejtettem Boschán maximumát — hamutalcái úgy éltek bennem az elmúlt évtizedek folyamán, mint valami kis görög templomok romjai. (Sajnos azóta nem volt alkalmam látni ezeket a képeket még reprodukálva sem.)

Mesterei között Lubardát és Čelebonovićot, valamint a mexicói festészetet szokták emlegetni. En mellettük most inkább Cezanne-ra helyezném a hangsúlyt. Úgy is mondhatnám, Boschán azon kevesek közé tartozik, akik megértették Cezanne-t, akik vissza tudtak térni hozzá — noha, ahogy Fülep mondotta a közös ősrre, Giottora is utalva, „a monumentálisan egyszerű művészetet a legkevesebben értik”.

Aztán még Gomringert említeném, aki mint tudjuk, Siquerosra is hatott; valamint Permekét, a flamand ekszpresszionizmus legkiemelkedőbb, robusztus egyéniségét; és természetesen nem utolsó sorban, Picasso negroid korszakát...

Szinte látomásszerű az, ahogyan számomra egy napon Boschán művé-